

Borgarskjalasafn
Reykjavíkur

Stjórnskipunar- og eftirlitsnefnd Alþingis
Alþingi Íslands
150 Reykjavík

Reykjavík, 13. maí 2020

**Efni: Umsögn um frumvarp um breytingu á upplýsingalögum, nr. 140/2012
með síðari breytingum (réttarstaða þriðja aðila)**

Borgarskjalasafn Reykjavíkur fagnar því að stjórnvöld leggi áherslu á upplýsingarétt almennings enda er rétturinn grundvallarþáttur í vandaðri opinberri stjórnsýslu. Safnið vill hins vegar koma á framfæri eftirfarandi athugasemdum við fyrirhugaðar breytingar á upplýsingalögum nr. 140/2012 sem kynntar tölvubréfi nefndarsviðs Alþingis 7. apríl sl.

Líkt og segir í athugasemdum með frumvarpi því er varð að nógildandi upplýsingalögum er mikilvægt að huga að jafnvægi milli þriggja þátta. *Í fyrsta lagi* að lög tryggi opna og gegnsæja opinbera stjórnsýslu. *Í öðru lagi* að lög tryggi að viðkvæmar upplýsingar verði ekki gerðar opinberar og, *í þriðja lagi*, að framkvæmd upplýsingaréttarins sé skilvirk og ekki íþyngjandi eða of kostnaðarsöm fyrir stjórnvöld.

Skyldan til þess að leita afstöðu þriðja manns

Verði stjórnvöldum skylt að leita afstöðu þriðja aðila í öllum málum er ljóst að framkvæmd upplýsingalaga muni þyngjast, einkum hjá þeim stjórnvöldum sem afgreiða mikið af upplýsingabeidnum líkt og opinber skjalasöfn gera. Mikilvægt er að upplýsingaréttur almennings sé einfaldur og virkur í framkvæmd. Því þarf að fara varlega í breytingar sem íþyngja stjórnvöldum við framkvæmd hans.

Ákvæði 2. mgr. 17. gr. nógildandi upplýsingalaga geymir heimild handa stjórnvöldum til að skora á þann sem upplýsingar varða að upplýsa hvort hann telji efni þeirra með þeim hætti að

þær eigi að fara leynt. Slík álitsemi er þáttur í rannsóknarreglu stjórnsýslulaga, líkt og kveðið er á um í greinargerð með frumvarpi til upplýsingalaga, og því jafnframt vandaðri opinberri stjórnsýslu. Í ljósi rannsóknarreglunnar kann stjórnvöldum því að vera skylt að leita eftir álitum þess sem upplýsingar varða til þess að upplýsa mál. Ekki verður þó séð að nauðsynlegt sé að gera slíkt að skyldu í öllum tilvikum.

Verði breytingartillögurnar að lögum verður mat á því hvort upplýsingar skuli veittar ennþá hjá því stjórnvaldi sem hefur upplýsingabæði til afgreiðslu. Jafnvel þótt þriðji maður kunnir að vera í aðstöðu til að meta og rökstyðja hvort upplýsingar eigi að fara leynt ræðst ákvörðun um hvort gögn skuli afhent af efnisákvæðum upplýsingalaga, ekki afstöðu þriðja manns. Í ljósi þess að stjórnvöldum kann að vera rétt og skylt að óska eftir afstöðu þriðja manns á grundvelli núgildandi 2. mgr. 17. gr. upplýsingalaga er því lítill ávinningur af fyrirhuguðum breytingum, einkum þegar tekið er tillit til þess hve íþyngjandi þær kunna að verða stjórnvöldum.

Sé það mat löggjafans að ákvæði 2. mgr. 17. gr. upplýsingalaga hafi ekki náð markmiðum sínum kunna aðrar leiðir að vera færar en þær tillögur sem nú eru til skoðunar, svo sem leiðbeiningar til stjórnvalda eða skýrari útfærsla 2. mgr. 17. gr., án þess þó að stjórnvöldum verði skylt að leita umsagnar þriðja aðila í öllum málum.

Trúnaðar gagnvart fyrirspyrjanda

Stjórnvöld kunna að vera bundin trúnaði gagnvart fyrirspyrjanda. Sem dæmi geymir Borgarskjalasafn Reykjavíkur mikið af gögnum frá barnaverndaryfirvöldum Reykjavíkur og afgreiðir úr þeim upplýsingar. Þegar afgreiddar eru upplýsingar úr slíkum gögnum eru trúnaðarupplýsingar um aðra en fyrirspyrjanda afmáðar. Í slíkum málum hefur fyrirspyrjandi oft ríka hagsmuni af því að aðrir fái ekki vitneskju um að hann hafi óskað eftir upplýsingum, þar á meðal þriðji aðili. Því er mikilvægt að áður en fyrirhugaðar breytingar á upplýsingalögum verða lögfestar sé tekið tillit til sjónarmiða um trúnað gagnvart fyrirspyrjendum.

Sjónarmið um opinber skjalasöfn

Upplýsingalögin mynda, ásamt lögum nr. 77/1014 um opinber skjalasöfn, heildstætt kerfi um aðgang almennings að upplýsingum stjórnvalda. Þannig gilda upplýsingalög um upplýsingarétt almennings fyrstu 30 árin eftir að skjal verður til en eftir það fer um upplýsingaréttinn eftir lögum um opinber skjalasöfn.

Í tillögum þeim sem hér eru til umfjöllunar virðist ekki gert ráð fyrir öðru en að sömu reglur gildi um gögn sem náð hafa 30 ára aldri og falla því undir lög um opinber skjalasöfn. Þegar gögn hafa náð 30 ára aldri eru hagsmunir þriðja aðila af því að efni þeirra sé gert opinbert oftast ekki jafn brýnir. Á móti er mikilvægt að opinber skjalasöfn, sem afgreiða mikið af upplýsingabeidnum, geti afgreitt slíkar beiðnir á fljótan og skilvirkan hátt. Einnig er ljóst að erfitt getur reynst að hafa upp á þriðja aðila þegar áratugir eru frá því gögn urðu til.

Verði breytingarnar að lögum leggur Borgarskjalasafn Reykjavíkur til að gerð verði undantekning varðandi gögn og upplýsingar sem falla undir lög um opinber skjalasöfn, og afhent hafa verið opinberum skjalasöfnum, þannig að stjórnvöldum verði ekki skylt að leita afstöðu þriðja manns þegar óskað er eftir aðgangi að þeim. Það er mat safnsins að í slíkum tilvikum veiti 2. mgr. 17. gr. núgildandi upplýsingalaga hagsmunum þriðja aðila fullnægjandi vernd.

Tíðkast hefur að opinberum skjalasöfnum séu afhent gögn sem ekki hafa náð 30 ára aldri og í reynd geyma opinber skjalasöfn mikið af slíkum gögnum. Um afgreiðslu upplýsinga þeim fer eftir ákvæðum upplýsingalaga og því ljóst að fyrirhugaðar breytingar munu íþyngja opinberum skjalasöfnum, sem afgreiða mikið af upplýsingabeidnum, jafnvel þótt gerð verði undantekning varðandi þau gögn sem náð hafa 30 ára aldri.

Tímafrestur

Verði stjórnvöldum skylt að leita eftir afstöðu þriðja aðila í öllum málum er óhjákvæmilegt að meðferð upplýsingabeidna muni taka lengri tíma en áður, enda þarf að kalla eftir og biða eftir umsögn þriðja aðila. Því er ljóst að sá tímafrestur sem upplýsingalög gera ráð fyrir, 7 dagar sbr. 2. málslíð 1. mgr. 17. gr., er óraunhæfur verði fyrirhugaðar breytingar að lögum.

Virðingarfyllst,

Svanhildur Bogadóttir

borgarskjalavörður